

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS

PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2020. gada 25. jūnijā

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Sanita Osipova, tiesneši Gunārs Kusiņš un Aldis Laviņš,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [...] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 108/2020),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt Maksātnešpējas likuma pārejas noteikumu 11. punktu tiktāl, ciktāl tas attiecas uz Maksātnešpējas likuma 72.¹ pantu (turpmāk – apstrīdētā norma), par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1., 90., 91. un 92. pantam un spēkā neesošu no pieņemšanas brīža.

2. Apstrīdētā norma noteic: “Visi šā likuma grozījumi, kas stājas spēkā 2015. gada 1. martā, ir piemērojami visiem līdz 2015. gada 28. februārim uzsāktajiem procesiem, izņemot šo pārejas noteikumu 12., 13., 14., 15., 16. un 17. punktā minētos gadījumus.”

Maksātnešpējas likuma 72.¹ pants noteic kapitālsabiedrības valdes locekļu atbildību par grāmatvedības dokumentu nenodošanu maksātnešpējas

administratoram vai par dokumentu nodošanu tādā stāvoklī, kas neļauj gūt skaidru priekšstatu par parādnieka darījumiem un mantas stāvokli pēdējos trijos gados pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata lieta ir ierosināma, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;

5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona ir tiesīga iesniegt pieteikumu Satversmes tiesai tai Satversmē noteikto pamattiesību aizskārums gadījumā.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs bijis Latvijā reģistrētas kapitālsabiedrības valdes loceklis. Ar tiesas spriedumu minētā kapitālsabiedrība pasludināta par maksātnespējīgu. Maksātnespējas procesa administratore cēlusi tiesā prasību pret bijušajiem kapitālsabiedrības valdes locekļiem, tostarp Pieteikuma iesniedzēju, par zaudējumu atlīdzību. Tiesa, citstarp pamatojoties uz apstrīdēto normu, prasību

apmierinājusi, jo secinājusi, ka Pieteikuma iesniedzējs nav rīkojies kā krietns un rūpīgs saimnieks. Tādējādi apstrīdētā norma Pieteikuma iesniedzējam ir piemērota, un pieteikumā ir norādīts uz viņam Satversmē noteikto pamattiesību iespējamo aizskārumu.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

6. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi gadījumā, ja viņa ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī ja personai šādu iespēju nav.

No pieteikuma secināms, ka Pieteikuma iesniedzējs ir izmantojis visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, jo ir pārsūdzējis pirmās instances tiesas spriedumu par zaudējumu atlīdzības piedziņu.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtnās daļas pirmais teikums nosaka: „Konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās.”

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no Augstākās tiesas (datums) rīcības sēdes lēmuma par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību lietā (numurs) pieņemšanas dienas, tas ir, no (datums). Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2020. gada 26. maijā. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtnās daļas pirmajā teikumā noteiktajām prasībām.

7. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikumā ir jānorāda juridiskais pamatojums, proti, jāpamato apstrīdētās normas neatbilstība katrai prasījumā Satversmes tiesai norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

7.1. Pieteikuma iesniedzējs norādījis, ka apstrīdētā norma ir pretrunā Satversmes 1. pantam. Ņemot vērā to, ka apstrīdētā norma paredz Maksātnespējas likuma 72.¹ panta piemērošanu ar atpakaļvērstu spēku, tā neatbilstot šai Satversmes normai. Taču pieteikumā nav ietverts juridiskais pamatojums tam, kuram tieši no Satversmes 1. panta tvērumā ietilpstošajiem no demokrātiskas tiesiskas valsts pamatnormas atvasinātajiem vispārējiem tiesību principiem apstrīdētā norma neatbilstot.

Līdz ar to pieteikums šajā daļā neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

7.2. Pieteikuma iesniedzējs norādījis, ka apstrīdētā norma ir pretrunā Satversmes 90. pantam, jo laikā, kad viņš ieņēma komercsabiedrības valdes locekļa amatu, tā neesot bijusi spēkā. Līdz ar to apstrīdētā norma paredzot kvalitatīvi jaunu zaudējumu atlīdzināšanas pamatu no komercsabiedrības valdes locekļa un Pieteikuma iesniedzējs neesot varējis zināt, ka tā viņam būšot saistoša.

No vispārējās jurisdikcijas tiesas spriedumiem izriet, ka apstrīdētā norma pret Pieteikuma iesniedzēju piemērota kopsakarā ar Komerclikuma 169. panta pirmajā daļā lietoto jēdzienu „krietns un rūpīgs saimnieks”. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka krietna un rūpīga saimnieka iezīmes veido virkne objektīvu pienākumu, citastarp pienākums ievērot likumus, statūtus un dalībnieku sapulces lēmumus, pienākums būt lojālam un izvairīties no lēmumu pieņemšanas interešu konflikta situācijā, kā arī pienākums uz izsvērtas informācijas pamata pieņemt ekonomiski pamatotus lēmumus. Būtisks kritērijs komercsabiedrības valdes locekļa darbības tiesiskuma izvērtēšanai ir viņa rīcības atbilstība konkrētās komercsabiedrības darbības mērķiem. Valdes loceklim ir pienākums pastāvīgi kontrolēt un pārzināt komercsabiedrības finansiālo stāvokli. Tādējādi valdes locekļa atbildība saglabājas arī tādos gadījumos, kad viņš nav spējis adekvāti novērtēt komercsabiedrības finansiālo stāvokli. Krietna un rūpīga saimnieka gādības pienākums ir kreditoru interešu aizsardzības instruments, kura pamatfunkcija ir nodrošināt to, lai komercsabiedrība tiek labi pārvaldīta un nenonāk līdz maksātnespējai. Valdes loceklis nevar aizbildināties ar nespēju pildīt sava amata pienākumus, jo viņam ir jārīkojas tādā veidā, kas atbilst

komerciālās attiecības regulējošajiem principiem, komerciālajai praksei un valdošajiem priekšstatiem par komercsabiedrības labu pārvaldīšanu (*sk. Satversmes tiesas 2014. gada 13. jūnija sprieduma lietā Nr. 2014-02-01 14.2.2. punktu*).

Tiesiskā valstī gadījumi, kad likumam tiek piešķirts atpakaļejošs spēks, uzskatāmi par izņēmumu. Tomēr likumdevējam atsevišķos gadījumos ir iespējams likumam piešķirt atpakaļvērstu spēku, lai aizsargātu konstitucionālās vērtības (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 1. decembra sprieduma lietā Nr. 2010-21-01 21.1. punktu*). Pieteikumā nav ietverts juridiskais pamatojums tam, kādēļ konkrētajā gadījumā likumdevējam Satversmes 90. pants liegtu tiesības, ņemot vērā kapitālsabiedrības valdes locekļa amata pienākumus, pieņemt apstrīdēto normu un piešķirt Maksātnespējas likuma 72.¹ pantam atpakaļejošu spēku.

Līdz ar to pieteikums šajā daļā neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

7.3. Pieteikuma iesniedzējs lūdz atzīt apstrīdēto normu par neatbilstošu Satversmes 91. pantam.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka likumdevējs Satversmes 91. pantā ietvēris divus savstarpēji cieši saistītus principus: vienlīdzības principu – pirmajā teikumā un diskriminācijas aizlieguma principu – otrajā teikumā (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 14. septembra sprieduma lietā Nr. 2005-02-0106 9.3. punktu*).

Pamatojot apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, pieteikumā jānorāda: 1) vai un kuras personas (personu grupas) atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos; 2) vai apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi; 3) vai atšķirīgajai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 10. jūnija sprieduma lietā Nr. 2010-69-01 10. punktu*).

Pamatojot apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību samērīguma principam, pieteikumā jānorāda: 1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīma mērķa sasniegšanai jeb vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt leģitīmo mērķi;

2) vai šāda rīcība ir nepieciešama jeb vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai ierobežojums ir atbilstošs jeb vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2012. gada 20. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2011-16-01 12. punktu*).

Savukārt diskriminācijas aizlieguma princips papildina, precīzē un palīdz piemērot vienlīdzības principu konkrētās situācijās. Diskriminācijas aizlieguma principa mērķis ir izskaust atšķirīgu attieksmi, kas balstīta uz kādu nepieļaujamu kritēriju (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2018. gada 29. jūnija sprieduma lietā Nr. 2017-28-0306 9. punktu*). Šādi kritēriji ir, piemēram, dzimums, rase, nacionālā piederība, reliģiskā pārliecība, piederība pie noteiktas sociālās grupas (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2007-25-01 7.1. punktu*). Tāpēc, pamatojot apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 91. panta otrajam teikumam, pieteikumā jāpamato, ka atšķirīgā attieksme ir balstīta uz kādu no nepieļaujamajiem kritērijiem.

Pieteikumā norādīts, ka Pieteikuma iesniedzējs atrodas nevienlīdzīgā stāvoklī civilprocesā, taču nav pamatots tas, ka apstrīdētā norma paredzētu atšķirīgu attieksmi, balstītu uz kādu no Satversmes 91. panta otrajā teikumā ietvertajiem nepieļaujamajiem kritērijiem. Pieteikuma iesniedzējs arī nav norādījis, ka atšķirīgajai attieksmei nav leģitīma mērķa un nebūtu ievērots samērīguma princips.

Līdz ar to pieteikums šajā daļā neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

7.4. Tāpat Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 92. pantam. Apstrīdētās normas piemērošana pārkāpjot Pieteikuma iesniedzēja tiesības uz taisnīgu tiesu, jo neesot taisnīgi sodīt personu par to, ko viņa nevarēja zināt, un prasīt zaudējumu atlīdzību par zaudējumiem, kuru priekšnoteikumi ir formāli noteikti ar likumu, kam ir atpakaļvērsts spēks.

Tomēr pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums tam, kādā veidā Pieteikuma iesniedzēja tiesības uz taisnīgu tiesu pārkāpj apstrīdētā norma.

Līdz ar to pieteikums arī šajā daļā neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (ieteikums Nr. 108/2020).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

S. Osipova